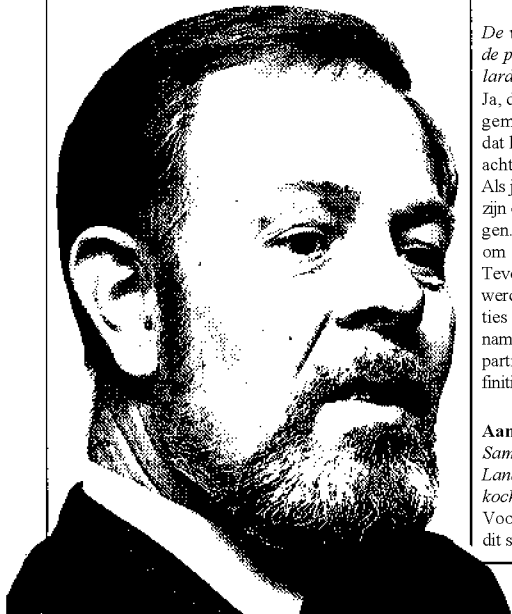

HET GRONINGER LANDSCHAP 50 JAAR

JanAbrahamse

Tot het midden van deze eeuw was Groningen in landschappelijk en natuurwetenschappelijk opzicht geen bedreigde provincie. Er waren weinig 'woeste gronden' en weinig al dan niet bedreigde waardevolle landgoederen. Het waddengebied en de Dollard werden niet aangetast en het afgraven van terpen zag men toen niet als ernstige landschappelijke aantasting. Toch werd er in de eerste helft van deze eeuw een grote aanslag gepleegd op het areaal aan woeste gronden in Nederland. Reeds in 1906 werd als reactie hierop (bedreiging Naardermeer) de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland opgericht. Deze vereniging gaf in de dertiger jaren in haar drang tot decentralisatie de stoot tot de oprichting van de provinciale landschappen. Op 3 april 1936 werd de Stichting Het Groninger Landschap opgericht. Tot 1972 had de Stichting ruim 500 ha in eigendom en 10 ha in beheer en zo'n 750 donateurs. De gronden werden beheerd naar de inzichten en mogelijkheden van die tijd, d.w.z. anders dan nu en zonder een beheerder en met zeer beperkte middelen.

In de 70-er jaren speelde de Dollardkanaalaffaire. Bert Veeman, voorzitter van het IVN te Bellingwolde, was één van de tegenstanders van de inpolderingsplannen van de Dollard. Veel later, in 1979, werd hij voorzitter van Het Groninger Landschap en mocht hij meemaken dat de Stichting samen met Natuurmonumenten 2/3 van de totale Dollard aankocht.

L. H. Veeman (50 jaar), geboren en getogen in Mee-den als boerenzoon, nu arts te Bellingwolde, over de Dollard en het 50-jarig bestaan van de Stichting Het Groninger Landschap.

In het jaarverslag van 1951 staat dat de Stichting Het Groninger Landschap de taak heeft van een waakhond op het landschappelijk erf. Is dat nog steeds zo? Dat hangt er vanaf hoe je het bekijkt. Ik weet niet hoe het in vroegere jaren precies was. Tegenwoordig is de waakhondfunctie grotendeels overgenomen door de Milieufederatie Groningen. Onze taak is nu voornamelijk terreinen met natuurwaarden aankopen en beheren.

De waakhondfunctie was echter ver te zoeken tijdens de perikelen rondde aanleg van het buitendijkse Dollardkanaal.

Ja, dat is waar, ik was toen juist toegetroten tot het Algemeen Bestuur van de Stichting. Ik was van mening dat het Dagelijks Bestuur zich te weinig pal opstelde achter de Werkgroep Dollard.

Als je Groningen vergelijkt met andere provincies dan zijn er geen 'echte' grote natuurterreinen in Groningen. Eigenlijk alleen de Dollard, later bestond de kans om dit natuurgebied van formaat in handen te krijgen. Tevens wilden we graag dat het gebied aangekocht werd door particuliere natuurbeschermingsorganisaties en niet door Staatsbosbeheer. De overheid heeft namelijk meerdere belangen te verdedigen, dus bij de particuliere natuurbescherming is zo'n gebied per definitie veiliger.

Aankoop Dollard

Samen met Natuurmonumenten heeft Het Groninger Landschap het grootste deel van de Dollard aangekocht. Hoe ging dit in zijn werk?

Voor zo'n belangrijk gebied vonden wij het nodig om dit samen met Natuurmonumenten te doen, vooral

BERT VEEMAN: DE DOLLARD WAS EEN BREEKPUNT

om zowel op nationaal als regionaal nivo de toen al aankomende bedreiging door de Duitse Dollarhaffen te kunnen bestrijden.

Er is een verdeling gemaakt waarbij de kwelders naar Het Groninger Landschap gingen en de slikken naar Natuurmonumenten. Het Rijk betaalde 50 % van de totale koopsom van 2,2 miljoen. De provincie heeft 25 % voor haar rekening genomen nadat Natuurmonumenten en Het Groninger Landschap zich garant gesteld hadden voor de resterende 25 % van de koopsom, bijeen te brengen door een landelijke en regionale inzamelingsactie.

Waarom heeft Het Groninger Landschap de kwelders gekocht en niet de slikken?

Het Landschap was juist bezig een goed beheersapparaat op te bouwen. Een te beheren areaal van enige omvang is nodig om een apparaat van voldoende kwaliteit rendabel te maken. De slikken vergen behalve toezicht weinig beheersmaatregelen, maar de kwelders wel. Natuurmonumenten wilde Het Groninger Landschap graag een stoot in de goede richting geven voor de opbouw van zijn beheersapparaat. Het was tevens een kwestie van beheers efficiency. Natuurmonumenten had weinig en over het algemeen verspreide bezittingen in deze provincie terwijl Het Landschap de grootste concentratie aan mensen en materieel op het landgoed de Ennemaborg had, vlak bij de Dollard. Zo'n gezamenlijke aankoop is ook tekenend voor de goede verstandhouding tussen de Stichting en Natuurmonumenten. Een dergelijke gezamenlijke aanpak hebben we ook in Limburg gezien bij het Geuldal. Dit zou in den lande vaker moeten gebeuren, we zijn immers volledig gelijkgerichte organisaties, die elkaar dienen aan te vullen.

Welk resultaat denken jullie te krijgen met jullie wijze van beheren?

We proberen te komen van een economisch naar een natuurbeheer. Vroeger werd er zoveel mogelijk ge-

greppeld om de kwelder zo droog mogelijk te maken, zodat er meer vee kon grazen.

We laten nu het greppelen grotendeels achterwege, dan wordt de kwelder plaatselijk drassiger en dat is een geschikt biotoop voor oa. de kluten. Bij een natuurbeheer wordt er minder vee ingeschaard om vertrapping van nesten in de broedtijd te voorkomen én om de kwelderranden (zeeaster) te sparen.

Verder staan we een open-range beweiding voor, d.w.z. dat we de hele kwelder verdeeld in 4 grote vakken continu laten beweiden. Voorheen was er geen standweide doch werd in kleinere vakken via de methode van omweiden periodiek intensief gegraasd.

We streven naar een zo groot mogelijk natuurlijke verscheidenheid van flora en avifauna op de kwelder. Daarvoor moet je wel vee blijven inscharen, anders vervuigt zo'n gebied te erg, wat niet bevorderlijk is voor de weidevogelstand. Vooral ook de grote aantallen ganzen in de winter zijn gebaat bij een wat kalere afgegraste kwelder.

Ons beheer werpt waarschijnlijk over een tiental jaren pas resultaten af. Wetenschappelijk worden we begeleid door het RIN. Regelmatig worden er vegetatie- en broedvogelkaarten gemaakt.

Dollarthafen

Waarom steekt het Groninger Landschap zoveel geld, tijd en energie in het beheren van de Dollardkwelders, terwijl er godbetert op 10 km afstand de Eems wordt omgelegd en een industriehaven gepland?

Ik wil het liever omdraaien: waarom wordt er godbetert een Dollarthafen gepland, terwijl wij daar zo mooi aan het beheren zijn.

Ik heb niet het idee dat om oosterburen daar erg wakker van liggen.

Nee, dat denk ik ook niet. Wel hebben we duidelijk gemaakt dat die omlegging van de Eems door de Dollard een zeer ernstige zaak is. Het betekent een vermindering van 10 % van de grootte van de Dollard, een toename van de verzoeting met als gevolg een sterke daling van het aantal bodemdieren (voedsel voor vogels) en een sterk terugdringen of verdwijnen van de befaamde zeeastervelden uit dit gebied.

Wat doet Het Groninger Landschap tegen deze plannen?

Samen met Natuurmonumenten, de Waddenvereniging, de Werkgroep Eemsmond en Duitse organisaties wordt op alle mogelijke manieren actie gevoerd, zowel in Nederland als in Duitsland.

PKB-Waddenzee

In de tijd dat de plannen van het Dollardkanaal speelden, stond de Rijksoverheid nog open voor argumenten. Ben je het met de stelling eens dat de huidige re-

Pand van Het Groninger Landschap, de bovenste verdieping is verhuurd aan Noorderbreedte

gering niet meer naar argumenten luistert en niet handelt naar hun eigen uitspraken zoals de PKB-Waddenzee?

Ik kan dat nog niet helemaal peilen. Ik kan me niet

voorstellen dat de politici de Dollard verkanselen. Ik denk dat er vanuit de Kamer een grote oppositie zal komen tegen de ratifikatie van het Eems-Dollardverdrag. In Duitsland zijn steeds minder mensen over-

tuigd van de noodzaak van het huidige Dollarthafenplan om het sociaal-ekonomisch klimaat op te vijzelen. Er is nu een zeer waardevol sociaal-ekonomisch aiter-natiei aangedragen dat veel minder ingrijpend is voor de Dollard. Dit betreft een nieuwe haven bij Knoek op de Rysumer Nacken (tegenover het industriegebied bij Delfzijl), dat óók nog aanzienlijk goedkoper is.

Wel moet ik zeggen dat, gezien de ontwikkelingen in de laatste 4 jaren, een loopje wordt genomen met de PKB-Waddenzee.

Maar ik leg het hoofd nog niet in de schoot, ik blijf opti-mistisch.

Wat zijn de hoogtepunten in de 50 jaar van het bestaan van Het Groninger Landschap?

Een hoogtepunt was oa. de aankoop van de Ennemaborg in 1965.

Dit betrof de borg, de andere gebouwen, het bos en de landerijen met boerderijen rond de bosheerd, in totaal 361 ha. Op de landerijen zijn later bossingels geplant. De aankoop van de Dollard is uiteraard een absoluut hoogtepunt geweest.

Ik vind het stichten van het reservaat Zuidlaardermeer óók een hoogtepunt. Dit zijn de oeverlanden langs het Zuidlaardermeer in combinatie met de weidevogelgebieden in de gemeente Haren en Hoogezand.

Is er een ander beleid gekozen sinds jij voorzitter bent?

We hebben nu een Algemeen Bestuur, dat bij principiële beslissingen keihard het standpunt verdedigt van natuur- en landschapsbescherming. Het beleid van de Stichting is noodzakelijkewijs bedrijfsmatig van opzet geworden, vooral mogelijk geworden door een enthousiaste groep medewerkers.

Wat zijn de activiteiten in het kader van het jubileumjaar?

Alle activiteiten zijn er op gericht om de Stichting, haar bezittingen en doelstellingen beter bekend te maken bij het publiek. Veel te weinig mensen weten van het bestaan van Het Groninger Landschap en nóg minder weten wat de Stichting doet. We willen het belang van natuur- en landschapsbescherming met name in deze provincie nog eens onderstrepen, mede in de hoop daarmee onze achterban aan donateurs te vergroten. Er zal een 4-tal folders verschijnen over onze terreinen, die gebundeld een goed overzicht geven van het totale terreinbezit en de mogelijkheden tot bezichting. Alle terreinen zullen van een duidelijke bebording worden voorzien ter betere herkenbaarheid.

Het onlangs nieuw verschenen informatieblad Golden Raand zal enige uitbreiding krijgen en dit jaar uitvoerig aandacht besteden aan de historie van Het Groninger Landschap.

Het publiek zal op een zestal weekends al wandelend kennis kunnen maken met onze terreinen, ook enkele

die normaliter niet toegankelijk zijn. De officiële opening van het jubileumjaar vindt op 22 maart plaats op de Ossemarkt te Groningen.

Alle Jubileumactiviteiten moeten een meer publiek-gerichter beleid van onze Stichting in de toekomst in-luiden.

Hoe zijn de kontakten met andere natuurbescher-mingsorganisaties?

Met Natuurmonumenten en alle provinciale land-schappendagen (besturenoverleg) en het rentmees-tersoverleg. Gezamenlijk organiseren we één keer per jaar de zo langzamerhand wel bekende en druk-bezochte 'Week van het Landschap'. Verder is er bin-nen deze provincie altijd goed overleg met Natuur-monumenten en Staatsbosbeheer. Heel belangrijk uiteraard is het al eerder genoemde intensief overleg in de Werkgroep Dollarthafen met alle hierbij betrokken organisaties. Ad hoe bestaan er uitstekende kontakten met de Milieufederatie, IVN, e.a.

En hoe is dat met Provincie en Rijk?

Het Rijk bepaalt of terreinen aankoopwaardig zijn. Als dat het geval is subsidieert het Rijk 50 % van de koop-som en de Provincie de resterende 50 %. De provincie wil nu naast het advies van het Rijk ook zelf haar stem laten horen wat betreft de aankoopwaardigheid alvrens te subsidiëren. Ondanks de bezuinigingen heeft de Provincie de laatste jaren het aankoopbudget be-hoorlijk opgevoerd, een teken dat ook de provinciale overheid meer oog krijgt voor natuur- en landschaps-bescherming.

Jacht

Wordt er op terreinen van Het Groninger Landschap gejaagd?

In de natuurterreinen geldt: géén jacht, tenzij in deze terreinen zelf een explosieve vermeerdering van een diersoort nadelig zou zijn, wat eigenlijk nooit voorkomt én tenzij ernstige schade zou optreden op buurgron-den. Op de landbouwgronden wordt daarom onder beperkingen gejaagd. In de Dollard wordt al jaren niet meer gejaagd, althans op ons bezit. Daarentegen floreert de jacht nog steeds op het gehele Duitse deel. Honderden jagers zijn in Duitsland gerechtigd de 'Wattenjagd' uit te oefenen. In de winter is er geen dag dat op de Duitse kwelder niet wordt gejaagd. De per-manente verontrusting hierdoor is erg nadelig voor de vele duizenden rust- en voedselzoekende vogels.

Wat wordt de volgende aankoop?

Daar kan kan ik nog niets over zeggen. Uiteraard hopen we ooit nog eens de resterende kwelders in de Dollard te verwerven. Wel gaan natuurlijk de geleidelij-ke aankopen door van de weidevogelgebieden in het

Zuidlaardermeergebied en in het Reitdiepdal in het kader van de Relatienota.

Kun je zeggen dat Het Groninger Landschap een mo-dem natuurbeheer uitoefent?

Zeker, we zijn zelfs een voorloper geweest van het be-grazingsbeheer, zoals we dat op de Ennemaborg doen, waarbij gestreefd wordt dmv. dat beheer produktiebos heel geleidelijk om te vormen tot meer natuurlijk bos. In het algemeen kun je zeggen dat we daar waar een natuurlijke ontwikkeling positieve (eko-logische) waarden oplevert de natuur zijn gang laat gaan en daar waar bv. oude landbouwmethoden de meest gunstige ontwikkeling in ekologische zin laten zien, we weer teruggaan naar dat vroegere beheer. Hierbij pogen we toch wel zo bedrijfsmatig te werken dat we financieel de zaak juist sluitend krijgen.

Het toekomstig beleid is er op gericht dat we ook het publiek beter willen laten kennismaken met onze be-heersmethoden door een meer publieksbegeleidende en voorlichtende openstelling van de daarvoor in aan-merking komende terreinen.

